

Vecmātes loma bērnu ginekoloģijā

BKUS AVC vecmāte
Danita Jekimova

Vecmātes profesionālā darbība

Vecmāte var strādāt **dažādās veselības aprūpes iestādēs** - dzemdību stacionāros un nodaļās, grūtnieču aprūpē, ginekoloģiskajos kabinetos, ģimenes aprūpes un konsultāciju centros, ārstu praksēs u.c. Savas profesionālās darbības ietvaros nodrošina:

- Fizioloģiskas **grūtniecības aprūpi**
- **Dzemdību un pēcdzemdību sagatavošanu** (izglītošana)
- **Vada fizioloģiskas dzemdības**
- Piedalās ārstniecībā (sadarbībā ar citām ārstniecības personām)
- Nodrošina **pēcdzemdību aprūpi**
- Konsultē **zīdīšanas** un **bērnu aprūpes** jautājumos
- Veic izglītojošo darbu par **seksuālo un reproduktīvo veselību, ģimenes plānošanu un kontracepcijas** jautājumiem.

Bērnu ginekoloģija

Vecmāte strādā ciešā sadarbībā ar bērnu ginekologiem - ārsta laiks netiek tērēts pacienta izglītošanai, **ārsts var veltīt laiku pacientu ārstēšanai un sarežģītu situāciju risināšanai.**

Bērnu ginekologs BKUS pieejams līdz 25g. vecumam.

- Nav nepieciešams nosūtījums.
- <18g. bez pacientu iemaksas.
- >18g. ar pacientu iemaksu (4 eiro).

Reto slimību pacientēm iespējama novērošanās visa mūža garumā (ar I un II invaliditātes grupu bez pacienta iemaksas).

Vecmātes loma bērnu ginekoloģijā

- Anamnēzes datu ievākšana.
  - Pacientu sagatavošana ginekoloģiskajām apskatēm (asistēšana ginekoloģiskās manipulācijās).
  - Grūtnieču aprūpe un novērošana ārsta pavadībā.
  - Apskates pirmsskolas vecuma bērniem ar sinehijām un vulvītiem.
  - Izglīto par pirmspubertātes un pubertātes vecuma īpatnībām, menstruāciju sākšanos un to fizioloģisko norisi.
  - Rekomendācijas intīmās higiēnas jautājumos (dažādos vecuma posmos).
  - Jauniešu izglītošana reproduktīvās veselības un kontracepcijas jautājumos.
  - Drošu izsargāšanos un izvairīšanos no STI slimībām.
  - Tiek aktualizēts jautājumu par vakcinēšanos pret CPV.
-

Sinehijas

Mazo kaunuma lūpu salipums, kas rodas **samazināta sievišķā hormona** (estrogēna) ieteikmē.

- **Sastopams pirmspubertātes laikā** - mazo kaunuma lūpu **gļotāda ir plāna un jūtīga**.
- Atbilstoši vecumam, tomēr dažkārt mazās kaunuma lūpas var salipt.
- Nav iedzimts defekts, **nav anatomiski nepareizas!**

Ja salipums ir neliels un sūdzības nerada, to drīkst novērot.

- Ja bieži urīnceļu infekcijas, vulvīti → tiek izrakstīts sievišķo hormonu saturošs krēms.
- Ilgstoša gļotādas mitrināšana - lai izvairītos no atkārtotāšanās.
- Higiēnas ievērošana.

Iespējams pierakstīties uz apskati pie vecmātes!

Vulvīts

Ārējo dzimumorgānu iekaisums, kas var izpausties kā **apsārtums**, **nieze** vai **izdalījumi**, kuriem var pievienoties nepatīkama smaka.

- Izraisa baktērijas, kas dzīvo uz starpenes ādas, bet pārmērīgi savairojušās.
- Higiēnas pārkāpumi.
- Retu reizi sēnīte, parazīti, alergiskas reakcijas (veļas pulveri, saldumi u.c.).

Taktika:

- Higiēnas rekomendāciju ievērošana!
- Kumelīšu sēdvanniņas 7-14 dienas, lokāli mitrinošs krēms.
- Ja aizdomas par zarnu parazītiem - pretparazītu medikamenti visai ģimenei!
- Sūdzībām saglabājoties - uzsējums, antibakteriālas ziedes nozīmēšana.

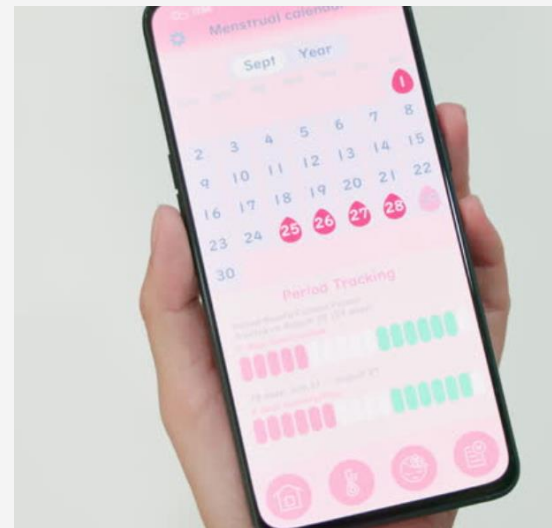
Sūdzībām joprojām saglabājoties - bērnu ginekologa apskate, lai lemtu par vaginoskopiju.

Seksuālā izglītošana un kontracepcijas jautājumi

Mūsdienās jauniešu vidū arvien biežāk novērojama **agrāka dzimumdzīves uzsākšana** (ārējais spiediens u.c. faktori).

- Statistika liecina, ka **izpratne par seksuālo veselību sabiedrībā ir pārāk zema.**
- Trūkst izpratnes par savu ķermeni, seksuālo un reproduktīvo veselību - menstruālais cikls, ovulācija (kultūras mantojums, netiek apspriests ģimenēs, sabiedrībā)
- Informācijas trūkums par **drošām izsargāšanās metodēm** (neziņa, kauns, finansiāls trūkums u.c.)
- ↑ STI saslimšanu risks.
- Agrīnas grūtniecības iestāšanās risks.

“Zinošs bērns ir pasargāts bērns”

Vecāki atzīst, ka **nezin kā pareizi uzsākt sarunu** ar bērnu par viņa ķermeni, dzimumnobriešanu, seksualitāti un drošām attiecībām.

- Kopš 2005. gada Latvijas skolās nav atsevišķa priekšmeta, kas iekļautu seksuālo un reproduktīvo izglītību.
- “Papardes zieds” pētījums - informāciju iegūst no vienaudžiem, sociālajos tīklos u.c. (nedoršs avots).
- **Bērns, kurš apzinās savu ķermeni, apzinās robežas, kuras nedrīkst pārkāpt!**
- Seksuālās izglītības trūkums iet roku rokā ar **seksuāliem dzimumnoziegumiem.**
- “Bērna mājas” programma.

Kontracepcijas metodes

2023. gadā Veselības ministrijas veiktā pētījumā secināts, ka 45% iedzīvotāju dzimumakta laikā neizsargājas.

Pārrunas par kontracepcijas metodēm :

- Drošas > nedrošas metodes
- No pacientes atkarīga / neatkarīga lietošana
- Piemērotāko kontracepcijas metodi katrai jaunietai **piemeklē ginekologs**.
- No 14g. vecuma kontracepcijas līdzekļus jaunietais var iegādāties pats.

Kontracepcijas pieejamība Latvijā

Latvijas - viena no retajām valstīm Eiropas Savienībā, kurā **kontracepciju jaunietēm nekompensē valsts.**

Kopš 2024g. sākuma sievietēm, kuras ir **pakļautas sociālās atstumtības riskam**, ir pieejama **valsts apmaksāta kontracepcija.**

- Hormonālā vai nehormonālā intrauterīnā spirāle
- Kontraceptīvais augšdelma implants
- Ķirurģiskā sterilizācija

Kritēriji NVD valsts apmaksātai IUS / implantam

- Personai, kura **dzemdējusi < 19 gadu** vecumam.
- Slimo ar **alkohola vai narkotisko vielu atkarībām**.
- Personai, kura ir **ieslodzīta** vai **atbrīvota no ieslodzījuma vietas**.
- Personai **ar psihiskās attīstības traucējumiem**.

Noziedzīgi iegūto līdzekļu konfiskācijas fonds

- **Augsta riska uzvedība** - agri uzsākta dzimumdzīve, vairāki partneri, STS vai aborti anamnēzē.
- Iestājusies **grūtniecība <18 gadu** vecumam.
- Personai ar **psihiskās attīstības traucējumiem**.
- Piešķirts **invaliditātes statuss, reto slimību** paciente.
- Personai, kuras **ģimenei piešķirts trūcīgas** vai **maznodrošinātas mājsaimniecības statuss**.
- Personai, kura ir **ārpus ģimenes aprūpes** - atbalsta centra kliente.

Nepilngadīgo grūtnieču sastopamība Latvijā

Lielākā daļa grūtnieču, kuras novērojas BKUS ir meitenes, kuras vēl nav sasniegušas 18 gadu vecumu.

- Pēdējo 20 gadu laikā nepilngadīgo grūtnieču skaits ir **pakāpeniski samazinājies**, tomēr katru gadu veselības aprūpes iestāžu un sociālā dienesta redzeslokā **joprojām nonāk >100 jaunietes**, kurām grūtniecība iestājusies pirms pilngadības sasniegšanas.
- **Lielākais nepilngadīgo grūtnieču skaits Baltijas valstīs.**
- Saskaņā ar SPKC datiem, katru gadu Latvijā **~0,6 - 0,9% dzemdību** norisinās sievietēm, kuras nav sasniegušas 18 gadu vecumu.
- Ap **30%** jaunietes grūtniecību izvēlas pārtraukt.

Grūtniecības novērošana

Nepilngadīgām grūtniecēm **nepieciešams ilgāks laiks**, lai aprastu ar gaidāmo notikumu saistībā ar grūtniecību un dzemdībām. **Tās ir rūpes par bērnu, kurš gaida bērniņu!**

- Apjukums, ka ir iestājusies grūtniecība!
  - Izjūt lielāku vajadzību pēc **psihoemocionāla atbalsta** (apkārtējo nosodījums, novēršanās)
  - Nepieciešams **ilgāks laiks informācijas sniegšanā** - grūtniecības norise, dzemdību process, pēcdzemdību periods (viņām saprotamā veidā).
  - Vecmātei ir iespējas veltīt vairāk laika aprūpes vizītēm un konsultācijām - **piepielāgojot aprūpi viņu vajadzībām**.
  - Pārrunas par zīdīšanas jautājumiem, lai veicinātu sekmīgu zīdīšanas uzsākšanu (problēmsituāciju gadījumi).
  - Iespēju robežās sniegt psiholoģisko atbalstu gan jaunietai, gan ģimenes locekļiem.
-

Nepilngadīgo grūtnieču atbalsta sistēmas uzlabošana

2023. gadā BSF kopā ar Latvijas Vecmāšu asociāciju un Dzemdību nama fondu uzsāka īstenot apjomīgu projektu, **nepilngadīgo grūtnieču atbalsta sistēmas uzlabošanai Latvijā.**

- No 2017.g. pieejama **nepilngadīgo grūtnieču mentoru programma** (cilvēcisks, praktisks atbalsts, uzticības persona).
- Akcijas “Tu neesi viena” Dzemdību nama fonda sarūpētā **Dzemdību soma**.

leguvumi vecmātes iesaistei ambulatorajā aprūpē

1. Ātrāka speciālista piekļuve.
  2. Atslogoti bērnu ginekologi.
  3. Vecmāte, kā atbalsts sabiedrības izglītošanā.
  4. Lielākas iespējas pielāgoties, lai veltītu vairāk laika pacientam aprūpes vizītē (elastīgāks laika resurss).
-

Vienoti kopīgam mērķim!

Paldies Jums par uzmanību!

Saziņai: danita.jekimova@bkus.lv